

En arbetstagare har utfört arbete under cirka två och ett halvt år på en restaurang. Arbetstagaren har gjort gällande att han inte fått någon lön utbetald, medan arbetsgivaren menar att han betalat lön kontant till arbetstagaren. En fråga rör därmed om arbetsgivaren kunnat styrka att kontant betalning skett. Därutöver bl.a. frågor om när arbetet påbörjades och vilken lön som avtalats.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2017-01-18
StockholmDom nr 4/17
Mål nr B 9/16**KLAGANDE**

S.S, med uppgiven firma Rodis Restaurang & Pizzeria

MOTPART

M.T.

Ombud och rättshjälpsbiträde: advokaten Carl Adam Åhnberg,
Advokatfirman Devlet AB, Box 3687, 103 59 Stockholm**SAKEN**

lönefordran

ÖVERKLAGAD DOM

Mora tingsrätts dom den 15 oktober 2015 i mål nr T 1379-14

Tingsrättens dom, se bilaga.

S.S. har yrkat att Arbetsdomstolen, med ändring av tingsrättens dom, ska ogilla den av M.T. vid tingsrätten förda talan samt befria honom från skyldigheten att utge ersättning för M.T:s rättshjälpskostnader vid tingsrätten och i stället förplikta honom att ersätta hans rättegångskostnader där.

M.T. har motsatt sig att tingsrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Arbetsdomstolen.

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Parterna har lagt fram samma utredning i Arbetsdomstolen som vid tingsrätten.

Parterna har åberopat samma grunder som vid tingsrätten och till utveckling av sin respektive talan anfört i allt väsentligt detsamma som finns antecknat i tingsrättens dom.

Domskäl*Bakgrund och tvisten*

S.S. driver Rodis Restaurang & Pizzeria i Vansbro. M.T. är systerson till S.S. (arbetsgivaren).

M.T. beviljades arbetstillstånd och kom till Sverige från Turkiet sommaren 2009. Han började arbeta hos S.S. på restaurangen i augusti eller september 2009 och arbetade fram till och med mars månad 2012. I november 2014 väckte M.T. talan mot sin tidigare arbetsgivare och gjorde gällande att han inte hade fått någon lön.

Mellan parterna föreligger flera tvistefrågor.

Den huvudsakliga tvistefrågan rör om M.T. har fått någon lön utbetald. Enligt M.T. har han inte fått någon lön alls utbetald till honom under den tid han varit anställd och arbetat i restaurangen, som alltså omfattat drygt två och ett halvt år. Arbetsgivarens ståndpunkt är att lön har betalats i enlighet med parternas överenskommelser.

Mellan parterna råder även tvist om vilken lön som har avtalats. Enligt M.T. kom han och arbetsgivaren överens om att han skulle ha en månadslön om 20 000 kr, hela anställningstiden. S.S. har uppgett att det är riktigt att de, innan anställningen påbörjades, kom överens om en månadslön om 20 000 kr, men att parterna därefter, i samband med att M.T. började sitt arbete hos honom, träffade en överenskommelse om 13 000 kr per månad. Enligt arbetsgivaren skedde därefter höjning av lönen till 17 000 kr per månad från och med den 1 mars 2011 och till 20 000 kr per månad från och med den 1 december samma år.

Parterna är vidare oense om när M.T. började arbeta hos S.S., den 1 augusti eller den 1 september 2009.

Parterna är slutligen oense om M.T. har haft rätt till lön under den tid som restaurangen var stängd för renovering, perioden den 1 september–30 november 2011.

Domstolen inleder prövningen med frågan om M.T. arbetade hos S.S. i augusti 2009 och därför har rätt till lön för den månaden samt frågan om vilken lön som avtalats. Därefter behandlas frågan om någon lön betalats och sist om M.T. har haft rätt till lön under renoveringsperioden.

Har M.T. rätt till lön för augusti 2009?

M.T. har gjort gällande han började arbeta hos S.S. den 1 augusti 2009 och att han utförde arbete under augusti månad och att han därmed har rätt till lön för utfört arbete den månaden. S.S:s ståndpunkt är att M.T. inte har rätt till någon lön för augusti månad 2009, eftersom han inte arbetade hos honom då. Enligt arbetsgivaren påbörjades anställningen först den 1 september 2009.

Enligt det anställningserbjudande, som bilagts ansökan om arbetstillstånd för M.T., skulle M.T. påbörja en tidsbegränsad anställning hos S.S. den 6 maj 2009. Att M.T. inte började arbeta detta datum är parterna överens om.

Enligt Arbetsdomstolens mening ankommer det på M.T. att styrka sitt anspråk på lön för augusti 2009 genom att visa att han som arbetstagare hos S.S. utfört arbete under augusti månad. Han har inte gjort gällande att S.S. och han var överens om att anställningen skulle påbörjas den 1 augusti och att han i vart fall har haft rätt till lön på grund av att han stått till förfogande för arbete från och med det datumet.

Till stöd för M.T:s påstående finns de uppgifter han själv har lämnat i förhör under sanningsförsäkran. Han har i förhöret uppgett att han kom till Sverige i maj 2009. Den uppgiften är svårförenlig med det faktum att han enligt Migrationsverkets uppgift, i ett beslut den 15 november 2011 gällande fortsatt uppehålls- och arbetstillstånd, beviljades arbetstillstånd först i juli 2009. Migrationsverkets beslut är bilagt den dom från Förvaltningsrätten i Malmö som S.S. åberopat som bevisning. Eftersom år 2009 låg långt tillbaka i tiden redan vid tidpunkten för huvudförhandlingen i tingsrätten och då M.T. misstagit sig om när han kom till Sverige kan han även ha misstagit sig om vilken månad han började arbeta i restaurangen. Han har inte närmare beskrivit några omständigheter som talar för att han arbetade just i augusti 2009. Det finns sammantaget anledning att betvivla tillförlitligheten av den uppgift M.T. lämnat om tidpunkten för arbetets påbörjande. Arbetsdomstolen finner därmed inte, mot S.S. bestridande, utrett att M.T. utfört arbete under augusti månad 2009. S.S:s uppgift om att anställningen påbörjades den 1 september 2009 vinner även visst stöd i den skriftliga bevisningen, till vilken Arbetsdomstolen återkommer.

Till skillnad mot tingsrätten finner Arbetsdomstolen att M.T. inte har rätt till lön för augusti månad 2009. Arbetsdomstolen utgår fortsättningsvis från att M.T. började arbetet den 1 september 2009.

Vilken lön har avtalats?

I ovan nämnda anställningserbjudande anges en månadslön om 20 000 kr. Handlingen är inget anställningsavtal, men parterna är ense om att den återspeglar vad de muntligen var överens om när M.T. påbörjade sin anställning. Enligt S.S. har parterna därefter träffat en ny muntlig överenskommelse innebärande en lön om 13 000 kr per månad från och med den 1 september 2009 och ytterligare en muntlig överenskommelse om 17 000 kr per månad från och med den 1 mars 2011 till den 1 december samma år. Enligt M.T. har det inte träffats några sådana överenskommelser.

Det är S.S. som har att styrka att han och M.T. träffat muntliga avtal om att sänka lönen och därefter höja den på sätt som påstås. S.S. har till stöd för sin inställning i denna del utöver sina egna uppgifter åberopat de uppgifter som I.S., U.Y. och H.S. lämnat i sina vittnesförhör samt utdrag ur bokföringen, till Skatteverket lämnade kontrolluppgifter, intyg från Skatteverket och utdrag från taxeringsuppgiftsregistret.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

De handlingar som S.S. har åberopat kan, enligt Arbetsdomstolens mening, inte anses visa att parterna i september 2009 har träffat en överenskommelse om att sänka den avtalade månadslönen till 13 000 kr för att därefter höja den till 17 000 kr. Av handlingarna kan möjligen dras den slutsatsen att sådana månadslönebelopp utbetalats. Arbetsdomstolen återkommer till den frågan senare. Att vissa lönebelopp möjligen har utbetalats visar dock inte att de beloppen återspeglar den lön som avtalats mellan parterna.

När det gäller den muntliga bevisning som åberopats, till stöd för påståendet om en träffad överenskommelse om sänkt lön, kan inledningsvis konstateras att den utöver uppgifter från parten själv består av uppgifter från nära anhöriga och en vän, tillika anställd. Detta gör att det finns skäl att bedöma uppgifterna med viss försiktighet. De uppgifter som S.S. har lämnat om hur överenskommelsen att sänka lönen träffades är inte särskilt detaljerade. Detsamma gäller de uppgifter som de tre vittnena lämnat. Bristen på detaljer kan naturligtvis ha sin förklaring i att det inte förekom någon vidare diskussion om saken, men oavsett detta blir bevisverkan av uppgifterna svagare. För att det ska kunna anses styrkt att en överenskommelse träffats bör det i avsaknad av närmare uppgifter om hur det gick till finnas andra uppgifter till stöd för det, exempelvis uppgifter rörande motivet för överenskommelsen eller resultatet av den. S.S. har i detta sammanhang uppgett att M.T. inte kunde laga mat medan M.T:s egen uppfattning är att han hade den erfarenhet som krävdes för att arbeta som kock. Några uppgifter om vari M.T:s brister bestod, vilken hjälp och vilka anvisningar S.S. eller andra anställda var tvungna att ge honom eller om att arbetet när det väl kom igång sköttes på något annat sätt än som var avsett från början har inte lämnats av någon av de hörda personerna. Mot bakgrund av det anförda finner Arbetsdomstolen i likhet med tingsrätten, att den av S.S. åberopade bevisningen inte, mot M.T:s bestridande, kan anses styrka att en överenskommelse om sänkt lön har träffats. Det är därmed inte heller utrett att partern kom överens om att därefter höja månadslönen till 17 000 kr för viss period.

Arbetsdomstolen utgår därmed i den fortsatta bedömningen från att parterna avtalat om en lön på 20 000 kr per månad för hela anställningsperioden.

Har lön betalats ut?

I normalfallet anses det ankomma på den som gör gällande att betalning har skett, att visa detta. Denna princip grundas främst på att den som betalar i allmänhet har goda möjligheter att säkra bevisning härom, t.ex. genom att vid kontant betalning kräva kvitto eller annan form av betalningsbekräftelse. Däremot är det typiskt sett förenat med stora praktiska svårigheter att föra bevisning om motsatsen, dvs. att betalning inte har skett. Arbetsdomstolen delar därmed tingsrättens bedömning att det är S.S:s sak att styrka att lön har betalats ut i kontanter. Frågan är om S.S. kan anses ha styrkt att så har skett, trots att det inte finns t.ex. några kvitton på att M.T. mottagit några pengar.

I likhet med tingsrätten finner även Arbetsdomstolen att det finns skäl att bedöma tillförlitligheten av de uppgifter vittnena har lämnat med viss försiktighet. Det framstår inte som sannolikt att vittnena kan minnas exakt hur mycket som har betalats ut och att utbetalning har skett en gång per månad under hela perioden. Inget av vittnena har påstått att han eller hon varit närvarande vid samtliga tillfällen då M.T. ska ha fått lön utbetald. H.S. har även vidgått att hennes uppgifter beträffande utbetalda summor inte utgörs av direkta minnesbilder utan av vad hon har kunnat sluta sig till efter att ha tagit del av bokföringen och andra handlingar som finns avseende verksamheten, vilket förefaller rimligt. Enligt Arbetsdomstolens mening kan de uppgifter som vittnena lämnat anses ge ett visst stöd för S.S:s påstående om att lön har betalats ut, dock inte med vilka summor och hur frekvent.

Den skriftliga bevisningen utgörs, som tingsrätten anfört, huvudsakligen av handlingar upprättade av S.S. själv. I likhet med tingsrätten finner Arbetsdomstolen att kontrolluppgifter till Skatteverket, utdrag ur bokföringen och lönespecifikationer inte i sig kan anses visa att det faktiskt har betalats ut lön till M.T. med de belopp som finns angivna. I målet är dock ostridigt att arbetsgivaren betalat viss preliminärskatt till Skatteverket på vissa angivna lönebelopp. Det är med dessa belopp på inbetald preliminärskatt som M.T. nedsatt sin ursprungliga fordran.

Enligt ett intyg utfärdat av Skatteverket har M.T. lämnat inkomstdeklarationer för inkomståren 2009–2012. Av intyget framgår att för inkomståren 2009–2011 har deklarationerna lämnats elektroniskt. Deklarationen för inkomståret 2012 har skett på papper, rimligen under år 2013, dvs. efter det att M.T. slutat sin anställning hos S.S.. Arbetsdomstolen har inte uppfattat att M.T. påstått att inkomstdeklarationen för år 2012, som skett år 2013, skulle ha undertecknats av någon annan än han själv.

Av utdrag från taxeringsuppgiftsregistret framgår att M.T. hade en taxerad förvärvsinkomst om 52 000 kr inkomståret 2009, om 143 000 kr inkomståret 2010, om 128 000 kr inkomståret 2011 och om 161 860 kr inkomståret 2012. I utdrag från M.T:s skattekonto anges att han fått skatteåterbäring med 8 400 kr år 2010, med 6 465 kr år 2011 och med 8 208 kr år 2012, sammanlagt 23 073 kr, dvs. avseende inkomståren 2009–2011.

M.T:s förklaring är att det måste ha varit någon annan som, utan hans vetskap, lämnat in de elektroniska deklarationerna för hans räkning. Till stöd för detta har han anfört att han inte hade något BankID vid tidpunkten, att han inte behärskade svenska språket i sådan utsträckning att han kunnat fylla i och förstå deklarationerna och att S.S. har haft tillgång till hans post.

Enligt Arbetsdomstolens mening måste det faktum att det finns inkomstdeklarationer hänförliga till M.T. med styrka tala för att han lämnat uppgifter till Skatteverket om att han har fått lön av S.S. med i deklarationerna uppgivna belopp. Arbetsdomstolen kan konstatera att det är fråga om tre inkomstdeklarationer och att M.T. fått skatteåterbäring under alla tre

taxeringsåren 2010–2012. Att M.T. under så lång tid skulle ha varit okunnig om vad inkomstdeklaration är och att skatteåterbäring förutsätter att skatt har inbetalts och inkomster deklarerats framstår som osannolikt. Han har inte påstått att han och S.S. var överens om att skatt skulle inbetalas som om han skulle ha fått ut lön. Det går enligt Arbetsdomstolens mening inte att av den omständigheten att S.S. i och för sig har haft möjlighet att ta del av M.T:s post dra slutsatsen att deklARATIONERNA HAR LÄMNATS IN ELEKTRONISKT AV ANNAN, UTAN M.T:s MEDVERKAN. Vid dessa förhållanden bör, för att av M.T:s uppgifter ska kunna godtas, utgångspunkten var att han måste kunna lämna en rimlig förklaring till att deklARATIONERNA INNEHÅLLER UPPGIFTER SOM INTE STÄMMER.

M.T:s inställning får förstås som att han av hänsyn till de släktband som finns mellan honom och S.S. valt att fortsätta arbeta trots att han inte fick någon lön och att han med hänsyn till att S.S. höll honom med mat och husrum i och för sig inte var beroende av lönen för sin försörjning. Enligt Arbetsdomstolens mening förefaller det osannolikt att M.T., trots gratis mat och husrum, under två och ett halvt år skulle ha klarat sig utan annan inkomst än skatteåterbäring med 8 400 kr år 2010 och med 6 465 kr år 2011.

Arbetsdomstolens samlade bedömning är att domstolen kan utgå från att de uppgifter som lämnats i inkomstdeklARATIONERNA ÄR RIKTIGA. Arbetsdomstolen finner därmed styrkt att S.S. betalat lön till M.T. med de belopp som framgår av taxeringsuppgiftsregistret för inkomståren 2009–2011, dvs. med sammanlagt 323 000 kr (52 000 kr + 143 000 kr + 128 000 kr).

När det gäller inkomståret 2012 har det inte framgått hur den deklarerade inkomsten om 161 860 kr fördelar sig på olika anställningar. Av kontrolluppgift avseende M.T. för inkomståret 2012 framgår att S.S. rapporterat att han betalat 40 000 kr i lön till M.T., dvs. för två månader, men inte tre som han hävdar i målet. Kontrolluppgiften talar för att i vart fall 40 000 kr betalats ut i lön. Arbetsdomstolen har dock tidigare anfört att kontrolluppgifter till Skatteverket inte i sig kan anses visa att det faktiskt har betalats ut lön till M.T. med de belopp som finns angivna. I detta fall går det inte av deklARATIONERNA att dra slutsatsen att i vart fall 40 000 kr betalats ut. Sammantaget gör Arbetsdomstolen således bedömningen att det inte är styrkt att M.T. har fått lön i kontanter under år 2012. Däremot är det ostridigt att 10 000 kr betalats i preliminärskatt, vilka avräknats.

Har M.T. haft rätt till lön under renoveringsperioden?

Parterna är ense om att M.T. inte fick någon lön under tiden den 1 september–30 november 2011 när restaurangen var stängd för renovering. M.T. har anfört att han deltog i renoveringsarbetet under en månad och att han övrig tid stod till förfogande för arbete. S.S. har anfört att parterna var överens om att det inte skulle betalas någon lön när restaurangen var stängd. Enligt honom träffades en överenskommelse med denna innebörd med samtliga anställda inför renoveringen. Till stöd för sitt påstående i denna del

har S.S. åberopat uppgifter lämnade av U.Y. och H.S. samt utdrag ur företagens bokföring. Enligt arbetsgivaren har M.T. inte utfört något arbete alls åt honom och inte heller stått till förfogande för arbete då han en del av tiden arbetat åt annan och en del av tiden rest omkring i Sverige.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Det är ostridigt att M.T. var anställd på heltid med månadslön. Såvitt annat inte överenskommit har M.T. därför haft rätt till lön, även om restaurangen varit tillfälligt stängd, om han stått till förfogande för arbete. Det är S.S:s sak att styrka att parterna träffat en överenskommelse om att det inte skulle utgå någon lön för denna period. De handlingar som S.S. åberopat som bevisning visar inte att det träffats en sådan överenskommelse mellan parterna. När det gäller de uppgifter som U.Y. och H.S. lämnat beträffande själva överenskommelsen kan konstateras att de är ytterst knapphändiga, vilket även gäller de uppgifter S.S. själv lämnat i denna del. Uppgifterna begränsar sig i stort sett till ett påstående om en överenskommelse. Mot M.T:s bestridande kan det mot denna bakgrund inte anses styrkt att parterna träffat en överenskommelse med det innehåll S.S. påstår. Det är genom utredningen inte utrett att M.T. inte stått till förfogande för arbete. M.T. har därmed haft rätt till lön under den aktuella perioden. Att lön inte har betalats ut är ostridigt. M.T:s talan i denna del ska alltså som tingsrätten har funnit bifallas.

Sammanfattande bedömning

Arbetsdomstolens ställningstaganden ovan innebär att domstolen funnit visat att M.T. har haft rätt till lön med 20 000 kr per månad för perioden den 1 september 2009–31 mars 2012. Domstolen har också funnit visat att S.S. betalat lön med de belopp som framgår av taxeringsuppgiftsregistret för inkomståren 2009–2011, dvs. med sammanlagt 323 000 kr.

M.T. har yrkat att tingsrättens domslut ska fastställas, dvs. att S.S. ska betala 555 000 kr till honom, fördelat på det sätt som framgår av tingsrättens domslut. Ett sammanlagt belopp om 84 996 kr har dragit av från den ursprungliga fordran och fördelats på månadsbeloppen för perioderna den 1 september 2009–31 augusti 2011 och den 1 december 2011–31 mars 2012.

Av de yrkade beloppen avser 20 000 kr augusti 2009. Detta belopp har M.T. inte rätt till i enlighet med vad Arbetsdomstolen funnit utrett om när han började arbeta för S.S. Talan i den delen ska alltså, till skillnad mot vad tingsrätten funnit, inte bifallas.

För tiden den 1 september–31 december 2009 har M.T. yrkat 17 000 kr per månad, efter avräkning. Arbetsdomstolen har funnit att S.S. har betalat 52 000 kr för dessa fyra månader, dvs. med 13 000 kr per månad. Avseende dessa fyra månadsbelopp har S.S. ostridigt betalat preliminärskatt med 3 000 kr per månad, dvs. gjort preliminärskatteavdrag. Även om Arbetsdomstolen funnit att M.T. haft rätt till en månadslön om 20 000 kr, före preliminärskatteavdrag, har M.T., som han utformat sin talan, dock

nedsatt sin fordran för denna period till 17 000 kr per månad. Domstolen kan inte gå utöver vad denne yrkat. M.T. har därmed rätt till ytterligare lön med skillnaden mellan 13 000 kr och 17 000 kr, dvs. med 4 000 kr per månad. Sammantaget ska S.S. alltså för denna period betala ett bruttobelopp om sammanlagt 16 000 kr.

För år 2010 har M.T. yrkat 17 250 kr per månad, efter avräkning. Arbetsdomstolen har funnit att S.S. för denna period har betalat ut 143 000 kr, vilket är 13 000 kr per månad i elva månader. Även på dessa månadsbelopp har S.S. ostridigt betalat preliminärskatt med 3 000 kr per månad. I enlighet med resonemanget ovan har M.T. därför rätt till ytterligare 4 250 kr per månad för elva månader och 17 250 kr för den tolfte månaden, dvs. sammanlagt 64 000 kr.

När det gäller perioden den 1 januari–31 augusti 2011 har M.T. yrkat 16 667 kr per månad, efter avräkning. Arbetsdomstolen har funnit utrett att S.S. år 2011 har betalat sammanlagt 128 000 kr till M.T. Detta motsvarar 13 000 kr i två månader och 17 000 kr i sex månader, vilket i enlighet med S.S:s påstående måste antas innebära 13 000 kr för vardera januari och februari 2011 och 17 000 kr per månad tiden den 1 mars–den 31 augusti 2011. Även på dessa åtta månadsbelopp har S.S. ostridigt betalat preliminärskatt med sammanlagt 30 000 kr. För januari och februari har M.T. således rätt till ytterligare lön om 3 667 kr, dvs. sammanlagt 7 334 kr. Såvitt avser den sistnämnda perioden understiger dock yrkat belopp redan betalt belopp, varför det inte finns någon rätt till ytterligare betalning avseende denna period, på sätt talan är utformad.

Såvitt avser perioden den 1 september–30 november 2011 har M.T. yrkat 20 000 kr per månad. Det är ostridigt att S.S. inte betalat någon lön för denna period. M.T. således rätt till lön för denna period med 20 000 kr per månad, dvs. sammanlagt 60 000 kr.

Slutligen har M.T. för perioden den 1 december 2011–31 mars 2012 yrkat lön med 16 667 kr per månad. Avseende denna period har Arbetsdomstolen inte funnit styrkt att S.S. betalat någon lön direkt till M.T. Däremot är det ostridigt att preliminärskatt inbetalats med 10 000 kr år 2012. Yrkat belopp i denna del, dvs. sammanlagt 66 668 kr ska alltså dömas ut.

I enlighet med ovanstående har M.T. en fordran på utestående lön om sammanlagt 214 002 kr (16 000 kr + 64 000 kr + 7 334 kr + 60 000 kr + 66 668 kr). S.S. ska därför betala 214 002 kr till M.T., jämte ränta enligt 6 § räntelagen från respektive förfallodag.

Rättegångskostnader m.m.

Enligt Arbetsdomstolens mening bör i detta fall utgångspunkten, vid en tillämpning av 18 kap. 4 § rättegångsbalken, vara hur stor andel av det yrkade beloppet som M.T. vunnit alternativt förlorat. Vid en sådan bedömning finner Arbetsdomstolen att M.T. endast vunnit ca en tredjedel av det omtvistade beloppet om 555 000 kr. Han har alltså förlorat mer än han

vunnit. Med beaktande av detta finner domstolen skäligt att M.T. ska ersätta S.S:s rättegångskostnader, såväl vid tingsrätten som i Arbetsdomstolen, med en tredjedel.

Av 18 kap. 8 § rättegångsbalken framgår att för att part ska ha rätt till ersättning för rättegångskostnad ska kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt.

S.S. har vid tingsrätten yrkat ersättning för rättegångskostnader med sammanlagt 224 465 kr, inklusive moms. Det har inte framgått annat än att S.S., som enskild näringsidkare med firman Rodis Restaurang & Pizzeria, har rätt till avdrag för ingående moms. Med andra ord har S.S. inte visat att moms på rättegångskostnaderna utgör en kostnad för honom.

S.S. har vid tingsrätten yrkat ersättning för ombudsarvode med 177 260 kr, exklusive moms, avseende 79,8 timmars arbete. Enligt Arbetsdomstolens mening är det yrkade beloppet avseende ombudsarvode väl högt, även med beaktande av att det krävts utredningsåtgärder som avsett förhållanden som legat flera år tillbaka i tiden. Arbetsdomstolen finner att 130 000 kr är ett skäligt belopp som ersättning för ombudsarvode. De belopp för utlägg som ombudet har haft för resa och logi, om 2 890 kr, får anses skäliga.

S.S. har alltså haft skäliga kostnader med sammanlagt 132 890 kr vid tingsrätten. Av detta belopp ska M.T., i enlighet med Arbetsdomstolens ställningstagande i fråga om fördelningen, betala 44 297 kr (1/3 av 132 890 kr).

Arbetsdomstolens ställningstaganden avseende rättegångskostnadernas fördelning vid tingsrätten innebär att tingsrättens beslut att S.S. ska betala M.T:s rättshjälpskostnad vid tingsrätten ska upphävas.

S.S. har yrkat ersättning med 60 000 kr avseende rättegångskostnader i Arbetsdomstolen. Som Arbetsdomstolen uppfattat S.S. består kostnaden i ersättning till hans tidigare ombud, inklusive moms. Ombudets insats i Arbetsdomstolen har dock, såvitt känt, varit begränsad till att inge ett överklagande för S.S:s räkning. Enligt Arbetsdomstolens mening får S.S. anses skäligen tillgodosedd med ersättning för ombudsarvode om 20 000 kr, exklusive moms. Av detta belopp ska M.T., i enlighet med den fördelning Arbetsdomstolen kommit fram till, betala 6 667 kr.

Vad Carl Adam Åhnberg yrkat i ersättning enligt rättshjälpslagen får anses skäligt och ska fastställas.

Domslut

1. Med ändring av punkten 1 i tingsrättens domslut förpliktar Arbetsdomstolen S.S. att till M.T. betala 214 002 kr för utebliven lön, med ränta enligt 6 § räntelagen från och med den 25:e efterföljande månad – på 4 000 kr per månad för tiden den 1 september–den 31 december 2009,

- på 4 250 kr per månad för tiden den 1 januari–den 30 november 2010,
- på 17 250 kr per månad för tiden den 1–31 december 2010,
- på 3 667 kr per månad för tiden den 1 januari–den 28 februari 2011,
- på 20 000 kr per månad för tiden den 1 september–30 november 2011, och
- på 16 667 kr per månad för tiden den 1 december 2011–31 mars 2012, allt till dess betalning sker.

2. Med ändring av punkten 2 i tingsrättens domslut befriar Arbetsdomstolen S.S. från skyldigheten att betala kostnaden för M.T:s rättshjälp vid tingsrätten och förpliktat Arbetsdomstolen M.T. att ersätta S.S. för rättegångskostnader vid tingsrätten med 44 297 kr, varav 43 333 kr i ombudsarvode, med ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från den 15 oktober 2015 till dess betalning sker.

3. M.T. ska ersätta S.S. för rättegångskostnader i Arbetsdomstolen med 6 667 kr, allt avseende ombudsarvode, med ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

4. Arbetsdomstolen fastställer ersättning enligt rättshjälpslagen åt Carl Adam Åhnberg, för hans biträde till M.T. i Arbetsdomstolen, till 46 650 kr, varav 35 060 kr för arbete, 1 215 kr för tidspillan, 1 045 kr för utlägg och 9 330 kr avseende mervärdesskatt.

Ledamöter: Cathrine Lilja Hansson, Karin Hellmont, Christer Måhl, Charlott Richardson, Helena Linde, Håkan Löfgren och Anders Hammarbäck. Enhälligt.

Rättssekreterare: Tobias Bergkvist

Tingsrättens dom (ledamot: Camilla Amnér)

BAKGRUND

M.T. är systerson till S.S. Han kom till Sverige sommaren 2009 och arbetade heltid på Rodis Restaurang & Pizzeria i Vansbro, som drevs av S.S. som enskild firma. M.T. arbetade fram till den 31 mars 2012. I målet gör M.T. gällande att han inte fått lön utbetald vilket S.S. bestritt. Parterna är också oense om lörens storlek och om lön ska utgå för en period av sammanlagt 4 månader.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

M.T. har yrkat att tingsrätten ska förpliktiga S.S. att till honom utge ett belopp om 555 004 kr hänförligt till icke utbetald lön. Lönefordran är 20 000 kr per månad för perioden den 1 augusti 2009 till och med den 31 mars 2012 med förfallodag den 25:e efter respektive löneperiod. På den totala fordran 640 000 kr har avdrag gjorts med 84 996 kr. På kapitalbeloppet har M.T. yrkat ränta enligt 3 och 6 §§ räntelagen räknat från förfallodagen för respektive löneutbetalning dvs. den 25:e i månaden efter respektive löneperiod med start den 25 september 2009 till dess betalning sker.

S.S. har bestritt käromålet i dess helhet. Som ett skäligt bruttolönebelopp per månad har han vitsordat följande. 13 000 kr per månad under perioden den 1 september 2009 till och med den 28 februari 2011 ("Period 1"). 17 000 kr för perioden den 1 mars 2011 till och med den 31 augusti 2011 ("Period 2"). För perioden den 1 september - 30 november 2011 ("Renoveringsperioden") har bestritts att lön ska utgå men 17 000 kr per månad vitsordas. 20 000 kr per månad för perioden den 1 december 2011 till och med den 31 mars 2012 ("Period 3") har vitsordats. Sättet för ränteberäkningen har vitsordats från dagen för delgivning av ansökan om stämning. För det fall tingsrätten kommer fram till att M.T. hade en bruttomånadslön om 20 000 kr ska under alla förhållanden ett belopp motsvarande utbetald lön dras av från det yrkade beloppet.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

GRUNDERNA FÖR TALAN

M.T. har till grund för sin talan åberopat följande. M.T. var anställd av S.S. mellan den 1 augusti 2009 och mitten av april 2012. M.T. har under samma period utfört arbete för bolaget. M.T. har under sin anställningstid inte varit frånvarande från arbetet på ett sätt som skulle motivera ett löneavdrag. S.S. har under hela anställningsperioden underlåtit att utbetala M.T:s avtalsenliga

lön. Fordran är klar och förfallen. Parterna har avtalat om en lön på 20 000 kr per månad. Fordran avser arbete hänförligt från den 1 augusti 2009 till den 31 mars 2012. Från kapitalbeloppet 640 000 kr har avdrag gjorts med 84 996 kr avseende av arbetsgivaren till skatteverket inbetald preliminär A-skatt. Yrkat belopp uppgår till 555 004 kr. M.T. har inte vid något tillfälle träffat en överenskommelse, muntlig eller skriftlig, med sin arbetsgivare där han gått med på att minska sin bruttolön från avtalade 20 000 kronor till 13 000 kronor per månad. S.S. har inte haft rätt att neka M.T. anställning och lön under period av reovering den 1 september – 30 november 2011 oavsett om han kunnat erbjuda den anställde arbetsuppgifter eller inte.

S.S. har till grund för sin talan åberopat följande. M.T. påbörjade sin anställning hos S.S. under september 2009 och inte den 1 augusti 2009. Under september 2009 till och med den 28 februari 2011 hade M.T. en bruttolön per månad om 13 000 kronor. Från och med den 1 mars 2011 höjdes M.T:s lön till 17 000 kronor per månad. Under den 1 september – 30 november 2011 är M.T. inte berättigad till lön eftersom parterna kom överens att arbete inte skulle utföras och lön inte skulle utgå. S.S. har fullgjort sina avtalsenliga förpliktelser genom att betala ut M.T:s lön. För det fall tingsrätten kommer fram till att M.T. hade en avtalad bruttomånadslön om 20 000 kronor ska därmed under alla förhållanden ett belopp motsvarande utbetald lön dras av det yrkade beloppet.

PARTERNAS UTVECKLING AV TALAN

M.T.

M.T. är S.S:s systerson. Det är vanligt att släktingar i Sverige hjälper varandra med arbets- och uppehållstillstånd och M.T. kom till Sverige för att arbeta. Den arbetsgivare som erbjuder anställning måste upprätta ett anställningserbjudande. Detta har S.S. gjort den 10 mars 2009 och av det framgår att han har erbjudit M.T. en heltidsanställning och lön om 20 000 kr per månad. Dokumentet är sänt till hotell- och restaurangfacket för godkännande och kontroll att lönen inte understiger kollektivavtalsenlig lön.

M.T. påbörjade sin anställning den 1 augusti 2009. Som nyanländ i Sverige kan man inte skaffa bankkonto då man saknar de fyra sista siffrorna i sitt personnummer. Det dröjde ett par månader innan M.T. hade ett konto för insättning av lön. M.T. fick ingen lön men då han var släkt med S.S. litade han på att det skulle lösas. M.T. ställde krav på betalning flera gånger men S.S. skällde ut honom. När M.T. skaffat bankkonto meddelade han S.S. detta men fick ingen lön ändå. Det enda diskussioner parterna har haft om lön är varför den inte betalas ut.

Det har aldrig förts diskussioner om att sänka lönen från avtalade 20 000 kr. Det har inte skrivits någon sådan överenskommelse eller ingåtts någon

sådan muntlig överenskommelse. Att sänka M.T:s lön skulle stått i strid med lag och kollektivavtal som arbetsplatsen har. M.T. har inte fått lönespecifikationer eller kvittenser på utbetald lön. Eftersom han kände sig lojal mot sin släkting fortsatte han att arbeta. Hade M.T. meddelat Migrationsverket att han inte fick lön hade hans tillstånd att stanna i Sverige upphört och han hade utvisats ur landet. Detta borde S.S. ha känt till. M.T. har bott gratis hos S.S. och ätit gratis på arbetsplatsen och kunnat leva på små medel. När han behövde pengar till kläder eller dylikt har han lånat mindre summor av bekanta.

År 2011 behövdes uppehålls- och arbetstillståndet förlängas på samma sätt som när den ursprungliga ansökan gjordes och ett anställningserbjudande från arbetsgivaren behövdes. S.S. undertecknade ett sådant den 25 maj 2011 och M.T. erbjöds en lön om 17 000 kr. Migrationsverket avslog ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd den 5 november 2011 då lönen ansågs för låg. Av tjänsteanteckning den 17 januari 2012 vid Migrationsverket framgår att M.T. inkom med en ny ansökan den 5 november 2011 som Migrationsverket antog som ett överklagande så beslutet från den 5 november 2011 vann inte laga kraft. På grund av detta upprättade S.S. ett tredje anställningserbjudande undertecknat av honom den 28 november 2011. På blanketten fyllde S.S. i att M.T. redan arbetade på restaurangen. Det framgår också att lönen var 20 000 kr. I och med överklagandet lämnades ärendet vidare till förvaltningsrätten i Malmö. I ett intyg till förvaltningsrätten utfärdat av S.S. framgår att han hänvisar till sista anställningserbjudande från den 24 maj 2011 och anger att lönen ska vara 20 000 kr och inte då angivna 17 000 kr. Migrationsverket medgav talan i Migrationsöverdomstolen. M.T. gavs uppehålls- och arbetstillstånd grundat på en lön om 20 000 kr.

M.T. har kontinuerligt haft en lön om 20 000 kr och inget annat. Eventuella ansökningar som är undertecknade av M.T. har han inte upprättat själv utan bara undertecknat. M.T. talar inte svenska. Under ”Renoveringsperioden” den 1 september till den 30 november 2011 var restaurangen stängd. S.S. har gjort gällande att M.T. inte arbetade under denna period. Detta stämmer inte då M.T. har utfört renoveringsarbete. S.S. har inte haft rätt att neka M.T. anställning under denna period oavsett om han kunnat erbjuda arbete eller inte. M.T. var anställd hela ”Renoveringsperioden” även om restaurangen varit stängd.

Det stämmer inte att M.T. själv har lämnat in sina deklARATIONER till skatteverket. All M.T:s post har kommit till S.S:s brevlåda. Någon har fyllt i deklARATIONERNA och lämnat dem till skatteverket. Man kan deklarerat elektRONISKT med hjälp av det kontrollnummer som finns på deklARATIONEN som sänds. M.T. har fått skatteåterbäring insatt på sitt konto och hans fordran har justerats ner till följd av skatteåterbäringen enligt följande. Av de av svaranden ingivna kontrolluppgifter framgår hur mycket arbetsgivaren har inbetalat i preliminär A-skatt varje år för M.T. Detta belopp uppgår sammantaget till 85 000 kr för inkomståren 2009-2012. Eftersom M.T.

saknar lönespecifikationer så har han gjort en förenklad uträkning för justering av sin fordran med beaktande av 85 000 kr. Summan av avdragen skatt har dragits av från ursprungliga yrkade månadslöner om 20 000 kr, fördelat på de månader respektive år som det är ostridigt att M.T. har arbetat. Yrkat belopp 555 004 kr avser således följande månadslöner.

- 20 000 kr/månad för 1-31/8 2009
- 17 000 kr/månad för 1/9 - 31/12 2009
- 17 250 kr/månad för 1/1 - 31/12 2010
- 16 667 kr/månad för 1/1 - 31/8 2011
- 20 000 kr/månad för 1/9 - 30/11 2011
- 16 667 kr/månad för 1/12 2011 - 31/3 2012

Den summa som dragits av från ursprungliga fordran på 640 000 kr uppgår då till 84 996 kr och fordran utgör yrkat belopp 555 004 kr.

S.S.

S.S. har bedrivit restaraung i Vansbro och när han behövde en kock kontaktades systersonen M.T. som var kock. S.S. erbjöd M.T. anställning i enlighet med anställningserbjudande av den 10 mars 2009, och de enades om en lön på 20 000. M.T. flyttade till Sverige i juli 2009 och påbörjade sin anställning den 1 september 2009. Anställningen var tidsbegränsad till den 6 maj 2011.

Redan första dagen noterade S.S. att M.T. inte hade utlovade kockkunskaper. Det uppstod en olustig situation med tanke på släktskapet och S.S. ställdes inför ett dilemma. Redan första dagen tog S.S. upp med M.T. det han hade noterat och för att det inte skulle bli ryktesspridning hade man ett möte i andra släktingars närvaro. Vid mötet sa S.S. vad han tyckte om M.T:s arbete och sa att antingen måste han säga upp M.T. eller så måste han lära sig arbetet. Man enades att månadslönen skulle sänkas till 13 000 kr och parterna var helt överens. Vid mötet närvarade de vittnen som ska höras i målet. Avtalet tillämpades mellan parterna. Att det skulle strida mot kollektivavtal saknade betydelse eftersom det finns särskilda regler i avtalet och det saknar betydelse för utlänningsrätten. Parterna ingick ett nytt avtal och det började tillämpas av parterna.

M.T. började lära sig arbetet och hans lön på 13 000 kr framgår av utdrag ur bokföringen. Personalens löner låg på 20 000 kr och från den 30 september 2009 var kostnaden 33 000 vilket visar på den tillkommande lönen för M.T. S.S. pratar dålig svenska och saknar kunskap om datorer och insättningar på lönekonton. Han har alltid betalat ut löner kontant och gör det alltjämt. M.T. begärde aldrig att hans lön skulle sättas in på bankkonto. S.S. samlade sina anställda den sista dagen i varje månad då bokförare ringde och frågade om det var någon förändring i lönerna. När S.S. sa nej så sa bokföraren vilka belopp som skulle betalas till varje anställd efter avdragen skatt. Samma dag samlade S.S. alla anställda, räknade ut lönerna och överlämnade pengar kontant. Detta tillämpades i förhållande till alla anställda inklusive M.T.

Alla kontrollräknade sina pengar och förklarade att man var nöjd. Efter det kontaktades bokföraren och fick besked att lönerna hade betalats ut och lönerna bokfördes.

Alla löner, inklusive M.T:s lön, är bokförda. Varje år lämnade S.S. kontrolluppgift för anställda inklusive M.T. Den 1 mars 2011 höjdes M.T:s lön till 17 000 kr då han börjat lära sig arbetet. Av lönebesked framgår att hans lön är 17 000 kr och har betalats kontant.

Eftersom M.T:s anställning var tidsbegränsad till den 6 maj 2011 behövdes en ansökan om förlängning av hans arbets- och uppehållstillstånd. S.S. upprättade ett nytt anställningserbjudande och lönen angavs till 17 000 kr. Av ansökan framgår att man ska sända med kontrolluppgift för år 2010 och lönespecifikationer för år 2011. På ansökan försäkras man att de uppgifter man lämnar är riktiga. M.T. fyllde i ansökan, bifogade kontrolluppgift och lönespecifikationer och försäkrade att hans uppgifter var riktiga. Efter ansökan fortsatte M.T. sitt arbete fram till slutet av augusti 2011.

Anställda hade synpunkter på att restaurangen behövde renoveras. Man enades om att restaurangen skulle hållas stängd i 3 månader och att de anställda skulle vara lediga utan lön. M.T. var närvarande vid mötet och avtal om detta ingicks även med honom. Under ”Renoveringsperioden” 1 september - 30 november 2011 arbetade M.T. en månad på en annan restaurang och under de två övriga månaderna reste han runt i Sverige. Den 4 november 2011 avslogs M.T:s ansökan om fortsatt uppehålls- och arbetstillstånd och han överklagade. De hade då gått så lång tid att S.S. ville höja lönen och ett nytt anställningserbjudande upprättades av honom den 28 november 2011. Av det framgår att den nya lönen var 20 000 kr. Den nya lönen började tillämpas den 1 december 2011.

M.T. fick uppehålls- och arbetstillstånd. I mitten av april åkte han till Turkiet. Därifrån ringde han till S.S. och bad om ett lån för att bygga ett hus till sina föräldrar. S.S. förklarade att han inte kunde ge M.T. en så stor summa. Det uppstod diskussioner i telefon och det sades fula ord. M.T. kom aldrig tillbaka till restaurangen.

Under sin anställningstid deklarerade M.T. varje år. Att posten skulle ha försvunnit stämmer inte. För att deklarerera krävs ett bank-id. För inkomstår 2009 och 2011 lämnade M.T. deklARATION elektroniskt och för 2012 lämnades en pappersdeklARATION. Han deklarerade för 52 000 kr år 2009, 143 000 kr år 2010, 128 000 kr år 2011 och 40 000 kr år 2012. Samtliga inkomster är utbetalda av S.S. som dragit skatt och betalat social avgifter. S.S. har betalat in preliminär skatt till skatteverket med 85 000 kr för åren 2009- 2012 avseende M.T. M.T. har också mottagit skatteåterbäring.

UTREDNINGEN

I målet har M.T. och S.S. hörts under sanningsförsäkran. Vittnesförhör har hållits med I.S., U.Y. och H.S. på S.S:s begäran. Parterna har åberopat skriftlig bevisning.

TINGSRÄTTENS BEDÖMNING

Det antecknas initialt att vid muntlig förberedelse i målet den 24 mars 2015 uppgick M.T:s yrkande till 640 000 kr, hänförligt till utebliven månadslön om 20 000 kr under perioden 1 augusti 2009 till och med den 31 mars 2011. Den 14 augusti 2015 justerades yrkandet ned med 23 073 kr eftersom M.T. fått detta belopp i skatteåterbäring hänförligt till inkomståren 2009-2011. Yrkat belopp uppgick därefter till 616 927 kr jämte ränta. Vid huvudförhandlingen har beloppet justerats ner ytterligare till 555 004 kr. Käranden har förklarat detta med att avdrag på 640 000 kr har gjorts med 85 000 kr såsom angetts under M.T:s utveckling av talan. Exakt avdrag som käranden har gjort uppgår dock till 84 996 kr.

M.T. och S.S. har ingått ett avtal om anställning. Det finns inget datum för överenskommelsen men i vart fall har avtalet ingåtts under våren 2009. Parterna är ense om att avtalet innebar att M.T. skulle arbeta heltid och att avtalad lön var 20 000 kr. Något skriftligt avtal, anställningskontrakt, finns inte.

Det anställningserbjudande på Migrationsverkets blankett som S.S. skrev under den 10 mars 2009 får anses visa på vad parterna kommit överens om. Av blanketten framgår att det var fråga om en tidsbegränsad anställning från och med den 6 maj 2009 till och med den 6 maj 2011 samt att avtalad lön var 20 000 kr för heltidstjänst.

M.T:s fordran i målet avser lön från och med den 1 augusti 2009 medan S.S. gjort gällande att anställningen påbörjades den 1 september 2009. S.S. har vidare gjort gällande att han direkt vid anställningens början kom överens med M.T. om att lönen skulle sänkas till 13 000 kr från 20 000 kr, vilket M.T. har bestritt. Tingsrätten tar först ställning till båda dessa omständigheter

Anledningen till att anställningen inte inleddes den 6 maj 2009 har parterna inte sagt något om. Enligt vad som framkommit har M.T. uppgett att han kom till Sverige i maj 2009 och började arbeta den 1 augusti 2009 medan S.S. uppgett att M.T. kom i juli 2009 och började arbeta den 1 september 2009. S.S. har vidare uppgett att han samlade alla på restaurangen och med M.T. tog upp det faktum att denne inte kunde kockyrket varpå de enades om ny lön. M.T. har uppgett att han aldrig kommit överens med S.S. om annan

lön är 20 000 kr.

Att ändra dag för anställningens början kan parterna enas om. På samma sätt kan parterna enas om ny lön. En arbetsgivare kan dock inte ensidigt flytta börjedagen eller sänka överenskommen lön.

Om arbetstagaren hävdar att anställningen påbörjades en månad tidigare än arbetsgivaren och detta datum dessutom ligger närmare i tiden för ursprungligt datum, den 6 mars 2009, måste det anses ligga på arbetsgivaren att bevisa att överenskommelse fanns att inleda arbetet den 1 september 2009. Det ligger också på arbetsgivaren att bevisa att parterna enats om ny lön istället för avtalade 20 000 kr. Det är arbetsgivaren som enklast kan säkra bevis om detta genom att upprätta ett anställningskontrakt som undertecknas av parterna, vilket arbetsgivaren vanligtvis tar initiativ till, eller utfärda ett anställningsbevis utvisande vilka datum parterna har enats om samt lön. Det finns för övrigt i lag en skyldighet för arbetsgivaren att inom en månad från att den anställda börjat arbeta, lämna en skriftlig information till denne gällande anställningsvillkoren.

Angående vittnena kan inledningsvis sägas följande. I.S. har varit anställd hos S.S. U.Y. är svärson till S.S. och H.S. är gift med S.S. I vart fall U.Y. och H.S. är i sådant släktskap med S.S. som är part i målet, att det kan föreligga anledning för dem att lämna för honom fördelaktiga uppgifter. Det kan därför finnas skäl att bedöma deras vittnesmål med viss försiktighet. Till detta kommer att vittnena överlag har svarat på vissa frågor på ett likalydande sätt, fritt från reflektioner, tvekan eller naturlig eftertänksamhet som sammantaget gör att delar av deras uppgifter framstår som tillrättalagda och på förhand bestämda. Tilltron till vittnesmålen blir därmed påverkat i negativ riktning. Tingsrätten återkommer till detta i det följande.

I.S. har uppgett att M.T. kom i månad sju 2009 och att han började arbeta i början av september samma år. U.Y. har sagt att M.T. började i början av september och H.S. har sagt att M.T. kom i juli 2009 och kanske började arbeta den 1 september 2009, i vart fall i början av september.

I.S. minns i sitt förhör inte riktigt vilket år han själv började arbeta på restaurangen, om det var år 2008, 2009 eller 2010. Han säger sig dock minnas att M.T. kom i juli 2009 och när denne började arbeta. Av vilket skäl han minns just detta när han inte minns vilket år han själv började har inte framkommit. Hans kunskap om när M.T. började sin anställning är inte tillförlitlig. U.Y:s uppgift att M.T. började i början av september kan tala för S.S. inställning men samtidigt har vittnet lämnat till synes tillrättalagda uppgifter om att S.S. kom överens med M.T. om att sänka lön, vilket förtar hans trovärdighet som vittne. Detta förklaras strax nedan. På samma sätt bedömer tingsrätten H.S:s uppgifter i denna del. Till detta kommer att såväl U.Y. som H.S. som närstående kan ha skäl att lämna för svaranden fördelaktiga uppgifter. Inget av vittnena visar på att M.T. började i september istället för augusti 2009.

På fråga hur S.S. reagerade på att M.T. inte kunde laga mat och vad S.S. då gjorde, har de tre vittnena på ett likalydande sätt sagt att de var med och de satt och pratade, diskuterade och ”kom överens”, med innebörd att S.S. och M.T. kom överens om ny lön. Ordvalet att ”de kom överens”, vilket just krävs, samt det sätt som händelsen beskrivs av vittnena, utan normal reflektion eller eftertanke innan uppgifterna lämnas, gör att vittnenas uppgifter framstår som tillrättalagda och inte trovärdiga. Inget av vittnesmålen visar att S.S. har ingått avtal om lönesänkning till 13 000 kr med M.T.

Beträffande anställningens början och frågan om lönesänkning har S.S. vidare i denna del åberopat skriftlig bevisning enligt följande.

Utdrag ur huvudbok utvisande att S.S:s löneutbetalningar har gått från 20 000 kr till 33 000 kr mellan augusti till september visar inte på att anställningen inleddes den 1 september 2009 eller en överenskommelse om lönesänkning. Utdragen är upprättade av svaranden, utan någon verifikation av oberoende person. Av utdragen framgår inte heller vems löner som avses. *Kontrolluppgift* inkomstår 2009 visar på en lön om 52 000 kr för M.T. och hade kunnat utgöra 13 000 kr för fyra månader men är samtidigt en av arbetsgivaren upprättad handling som inte kan bevisa en överenskommelse om att börja anställningen den 1 september 2009 och att sänka lönen. *Lönespecifikationer* har ingetts i målet av S.S. och denne har uppgett att han självklart brukade ge M.T. sådana. M.T. har uppgett att han aldrig fått några sådana. I.S. har sagt att lön betalades ut kontant på samma sätt varje gång men angående lönespecifikationer har han sagt att han kanske fick det någon gång. U.Y. har uppgett att han aldrig fått några lönespecifikationer. H.S. har sagt att hon har sett S.S. ge M.T. lön men aldrig lönespecifikationer. Att lönespecifikationer för M.T. framkommer till synes först i denna tvist inger betänkligheter och det finns inget belägg för att M.T. har fått sådana. De bevisar inte anställning från den september 2009 och inte heller överenskommelse om ny lön.

Utdrag ur bokföring och kontrolluppgifter är, på samma sätt som utdrag ur huvudbok, av svaranden upprättade handlingar, utan verifikation av dess riktighet genom revisor eller annan oberoende. Bokföringen visar inte vems löner som har utbetalats. Den bristande tillförlitligheten styrks också av att det av kontrolluppgift för inkomstår 2010 framgår att M.T. skulle haft en lön om 143 000, vilket inte överensstämmer med den av S.S. vitsordade årslönen på 156 000 kr, och för inkomstår 2011 framgår att M.T. skulle haft en lön om 128 000 kr, vilket inte överensstämmer med den av S.S. vitsordade årslönen på 148 000 kr. Bevisvärdet kan starkt ifrågasättas och styrker inte S.S:s sak.

Av *utdrag ur taxeringsuppgiftsregistret* inkomståren 2009-2012 avseende M.T. framgår att han deklarerat inkomst av anställning. Om detta har han kommenterat att han vare sig kan läsa eller skriva svenska och att han själv aldrig lämnat in några deklARATIONER och att hans post gått till S.S:s brevlåda. Han har vidare berättat att han bodde i en lägenhet ovanpå restaurangen som

S.S. ägde. Det har påpekats från M.T:s sida att deklaration via internet kan ha gjorts av annan med hjälp av den kod som finns på deklarationens framsida. Av S.S. uppgifter får anses ha framgått att post kom i hans brevlådor och att man fick hämta sin egen post. Av *intyg från skatteverket* framgår att M.T. lämnat inkomstdeklarationer elektroniskt för inkomståren 2009-2012 samt på papper för åren 2012-2013. Det är besvärande för M.T. att inkomstdeklarationer finns inlämnade hos skattemyndigheten när han samtidigt har uppgett att han inte fått några löneutbetalningar. Det kan dock inte uteslutas att dessa gjorts av annan, genom kod på blanketten eller genom signatur i hans namn. Till detta kommer, det ovan nämnda, att det av utdragen ur taxeringsuppgiftsregistret enbart är angiven inkomst 52 000 kr inkomstår 2009 (taxeringsår 2010) som kan anses överensstämma med S.S:s inställning i målet att M.T. tjänade 13 000 kr per månad under september till och med december 2009. Som ovan konstaterats under redogörelsen för kontrolluppgifter understiger uppgiven inkomst av anställning för inkomståren 2010 och 2011 de belopp som S.S. vitsordat att M.T. skulle ha haft från anställningen hos honom. Inkomståret 2012 var M.T. bara anställd tre månader. Utdrag ur taxeringsuppgiftsregistret visar inte att anställningen påbörjades september 2009 och att avtal om lönesänkning ingicks som S.S. hävdade.

Utdrag från skattekonto visar överhuvudtaget inte på inkomst av tjänst från S.S.

Sammantaget har S.S. i målet vare sig visat att M.T:s anställning påbörjades den 1 september 2009 eller att han kom överens med M.T. att sänka månadslönen från 20 000 kr till 13 000 kr. Därmed har han heller inte visat att månadslönen någon gång har varit 17 000 kr som han har hävdade, eftersom detta förutsatte påstådd sänkning av lönen initialt då M.T. skulle ha saknat kockkunskaper.

Det kan fastslås att den månadslön som M.T. har haft under sin anställning är genomgående 20 000 kr och han började anställningen den 1 augusti 2009.

Att anställningen upphörde den 31 mars 2012 är parterna ense om. De återstående frågorna i målet är om M.T. var berättigad till lön under 1 september till och med den 30 november 2011 då restaurangen renoverades samt den huvudsakliga frågan om han fått sin lön utbetald eller inte. Tingsrätten tar först ställning till renoveringen.

En arbetsgivare kan inte under en pågående anställning ensidigt underlåta att erbjuda arbete och betala lön. Eventuell uppsägning på grund av arbetsbrist kan göra, om förutsättningar för detta finns, eller så kan parterna komma överens om t.ex. ledighet utan lön. Det är S.S. som ska bevisa att han ingått en överenskommelse med M.T. om att denne skulle ha godtagit att vara arbetsbefriad utan lön under renoveringen av restaurangen. M.T. har uppgett att någon sådan överenskommelse inte har träffats och att han inte blev uppsagd av S.S. inför renoveringen utan att han i själva verket arbetade

med renoveringen. S.S. har själv berättat att han diskuterade renoveringen med sina anställda och att M.T. muntligen accepterade att vara utan lön. Han har också uppgett att enligt vad han hört så arbetade M.T. på två andra ställen och reste sedan runt i Sverige.

U.Y. och H.S. har bekräftat S.S:s påstående att denne kom överens med de anställda att det skulle vara lediga med lön. På fråga om han vet vad M.T. gjorde den tid restaurangen var stängd har U.Y. uppgett att M.T. arbetade en månad hos en annan person och resten av tiden reste denne runt i Sverige. På fråga vad M.T. gjorde under stängningen har H.S. sagt att M.T. jobbade på två olika restauranger varsin månad och dessutom åkte han runt i Sverige under en månad.

Vittnenas uppgifter är nästintill likalydande med det sätt genom vilket S.S. uttryckt sig på och uppgifterna framstår som tillrättalagda och mindre trovärdiga.

Utdrag ur bokföring som åberopats av S.S. i denna del är av svaranden upprättade handlingar, utan verifikation av dess riktighet genom revisor eller annan oberoende, som redogjorts för ovan. Dessa visar inte på att S.S. ingått överenskommelse med M.T. om att han inte skulle få lön under renoveringen.

Sammantaget har S.S. inte visat i målet att han ingått avtal med M.T. om att denne skulle avstå från lön under tiden september till och med november 2011.

Det konstateras därför att M.T. är berättigad till en månadslön 20 000 kr under sin anställning den 1 augusti 2009 till och med den 31 mars 2012. Sista frågan är då om M.T. inte har fått sin lön utbetald från S.S.

Det är arbetsgivaren som ska bevisa att lön har utbetalas. Arbetsgivaren kan enklast säkra bevis om utbetalning. Vid insättning på lönekonto kan detta visas genom utdrag av banköverföring. Om en arbetsgivare betalar en anställds lön kontant kan en kvittens eller liknande göras av den anställde som bevis på utbetalningen.

Enligt S.S. har utbetalningar gjorts kontant till M.T. med de av S.S. vitsordade månadslönerna. Någon kvittens från M.T:s sida har inte skett. Mot detta står M.T:s uppgift att han aldrig fått lön trots att han begärt det vid ett flertal tillfällen. Att M.T. kan ha stått i en beroendeställning till S.S. kan antas. Han var beroende av att ha anställning i syfte att kvarstanna i landet med ett giltigt arbets- och uppehållstillstånd. Att han bött gratis i en lägenhet ägd av S.S. och ätit på restaurangen har inte emot sagts av S.S. M.T. skulle alltså i och för sig ha kunnat klara sig utan lön under anställningsåren.

Om utbetalningarna av lön har S.S. närmare sagt att han i slutet av varje månad samlade familjen/anhöriga och betalade de anställda kontant samt att detta skedde antingen på arbetsplatsen eller i hans hem.

S.S:s uppgifter om kontanta löneutbetalningar har bekräftats av I.S., U.Y. och H.S. De två sistnämnda vittnena, närstående till svaranden, har ett lägre bevisvärde av det skälet som nämnts tidigare, och tillförlitligheten av deras uppgifter beaktas med försiktighet. Närstående till S.S. kan inte utgöra bevis för att denne har betalat ut alla löner till M.T. En ytterligare detalj som tingsrätten lagt märke till är att U.Y:s kunnat svara på hur länge M.T. hade lönen 13 000 kr och att denne fick lönehöjning till 17 000 kr från mars 2011 samt att han hade den lönen till december 2011. Enligt vad tingsrätten hart förstått arbetade U.Y. inte med restaurangens bokföring eller liknande och det framstår som främmande att han kunnat ha dessa detaljkunskaper om M.T:s löner om detta inte varit avstämt med vittnet på något sätt innan förhöret. Det förtar trovärdigheten hos vittnet.

I.S:s uppgifter om hur S.S. och M.T. ”kom överens” om sänkt lön vid anställningens början har kommenterats ovan och gör att vittnets uppgift i den delen framstår som tillrättalagd och förtar trovärdigheten hos vittnet i stort. Till detta kommer, som ovan kommenterats, att I.S. inte minns vilket år han själv började arbeta på restaurangen, men att han skulle minnas att M.T. kom i juli 2009 och började arbetet i september 2009. Han kunskap om när M.T. började sin anställning är inte trovärdig och förtar än mer trovärdigheten av hans vittnesmål i stort. Vittnets uppgifter är inte bevis för att S.S. har betalat ut lön kontant till M.T.

Sammantaget ger den muntliga bevisningen inte stöd för att S.S. betalat lön till M.T. under hans anställning.

Tingsrättens ställningstagande till vad S.S. åberopat som skriftlig bevisning i denna del överensstämmer med den redogörelse som lämnats ovan under prövningen av om svaranden visat att anställningen påbörjades i september 2009 och parterna enades om lönesänkning. Slutsatserna är följande. *Kontrolluppgifter, utdrag ur bokföring och lönespecifikationer* är av svaranden, ensidigt upprättade handlingar som inte kan utgöra bevis för utbetalningar av lön. Bevisvärdet av *utdrag ur taxeringsuppgiftsregistret* är inte sådant att det ger stöd för att S.S. har betalat ut lön till M.T. Det är som ovan sagts besvärande för M.T. att inkomstdeklarationer finns inlämnade till skatteverket när han samtidigt har uppgett att han inte fått några löneutbetalningar. Det kan som ovan sagts dock inte uteslutas att deklarationerna har gjorts av annan, genom kod på blanketten eller genom signatur i hans namn. M.T:s bostadsförhållanden har varit sådana att inte enbart han kan ha haft tillgång till av skatteverket hemskickade deklarationer. Det faktum att deklarationer för M.T. finns hos skatteverket, genom utdrag ur taxeringsuppgiftsregistret, kan inte anses utgöra bevis för att S.S. utbetalat lön till M.T., med de beviskrav man kan ställa på en arbetsgivare om att lön har utbetalats.

Utdrag från skattekonto visar överhuvudtaget inte på inkomst av tjänst från S.S. Blankett, inte ifylld, för *Ansökan om förlängt uppehålls- och arbetstillstånd* är inte bevis för att S.S. betalat ut lön till M.T.

Sammantaget ger inte heller den skriftliga bevisningen stöd för S.S:s påstående att han betalat ut den lön som M.T. varit berättigad till.

Käromålet ska därmed bifallas på så sätt att S.S. ska betala 555 000 kr till M.T. Beloppet är framräknat genom ursprunglig fordran 640 000 kr med avdrag för 85 000 kr, vilket är det belopp parterna är ense om att S.S. har inbetalad till skatteverket i preliminär A-skatt. På beloppet 555 000 ska utgå yrkad ränta enligt räntelagen och den måste beräknas på de månadslöner som M.T. framräknat sin fordran genom, enligt vad som framgår av domslutet.

Vid denna utgång i målet ska S.S. betala M.T:s rättegångskostnader bestående av rättshjälpskostnader.

Carl Adam Åhnberg är berättigad till ersättning för arbete motsvarande 48 timmar, vilket är yrkade 50 timmar med avdrag för två timmars rådgivning. Han har dock Stockholm som sin verksamhetsort och är berättigad till ersättning för de merkostnader för tidspillan och utlägg som uppstått enbart om det finns särskilda skäl. Några sådana skäl är inte framförda och det har inte heller begärts något förhandsbesked av ombudet i fråga om sådana merkostnader ska omfattas av rätten till ersättning. Carl Adam Åhnberg beviljas därför enbart ersättning för tidspillan motsvarande om han haft sin verksamhetsort inom 10 mil från tingsrätten, vilket ger 6 timmars tidspillan å 1 195 kr för två inställelser samt ersättning för utlägg motsvarande bilresa för dessa tillfällen, totalt 40 mil å 30,50 kr. Han ersätts inte för traktamente vid sammanträde för muntlig förberedelse men med 220 kr för inställelse vid huvudförhandling. Han ersätts inte för hotellövernattning men för tolkutlägg.

DOMSLUT

1. S.S. ska till M.T. betala 555 000 kr för utebliven lön jämte ränta enligt 3 och 6 §§ från och med förfallodagen för respektive löneutbetalnings förfallodag den 25:e varje månad med början den 25 september 2009 till dess betalning sker. Varje löneutbetalning framgår enligt följande.
 - 20 000 kr/månad för tiden den 1- 31 augusti 2009
 - 17 000 kr/månad för tiden den 1 september – 31 december 2009

- 17 250 kr/månad för tiden den 1 januari – 31 december 2010
 - 16 667 kr/månad för tiden den 1 januari – 31 augusti 2011
 - 20 000 kr/månad för tiden den 1 september – 30 november 2011 och
 - 16 667 kr/månad för tiden den 1 december 2011 till den 31 mars 2012.
2. Ersättning till Carl Adam Åhnberg fastställs till 94 094 kr, varav 62 496 kr utgör arbete, 7 170 kr tidspellan, 5 609 kr utlägg och 18 819 kr mervärdesskatt. Denna kostnad för M.T:s rättshjälp ska S.S. betala enligt den fördelning som Rättshjälpsmyndigheten bestämmer.